

ITALIJANI V ŠPANJI NE MO- REJO NAPREJ

Mussolinijev načrt se
izjalovil

PRITISK NA GENE- RALA FRANCA

London, 4. jan.—Počasno pro-
diranje španskih fašističnih čet
proti Barceloni je izbillo Musso-
liniju glavni argument v poga-
janjih s predsednikom angleške
vlade Chamberlainom, ki pojde
v Rim prihodnji teden. Tako
pravijo poučeni diplomatični
krogi v Londonu.

Italijanski diktator je name-
raval odpraviti svoje čete iz
Španije po veliki zmagi na fronti
v Kataloniji, toda poročila, ki
prihajajo v London, kažejo, da
bo barcelonska vlada lahko za-
držala fašistično poplavo v Ka-
taloniji, čeprav so Mussolinije-
ve legije v Španiji dobile ukaz,
da morajo zmagati predno
Chamberlain in zunanji minist-
ster Halifax prideta v Rim.

Od poraza italijanskih čet pri
Guadalajari v marcu preteklega
leta niso bili Italijani tako ak-
tivni kot so sedaj na fronti v
Kataloniji. Mussolini je sam za-
hteval od poveljstva španske u-
pniške armade, naj pošlje ita-
lijanske čete v prve vrste na
fronti, da bi izkoristil morebit-
ne zmage v svojih pogajanjih s
Chamberlainom in izvojeval kon-
cesije v teku italijansko-angle-
ških razgovorov v Rimu.

General Franco ne bi pričel
ofenzive v tem času v tako ve-
likem obsegu, ako ne bi bilo ali-
nega pritiska z Mussolinijeve
strani. Priznanje španskih fašis-
tičnih krogov, da so bile ita-
ljanske divizije ustavljene, je
značilno in bo zelo vplivalo na
bodoči razvoj v Evropi.

Ako bi Italijane čete dosele
značilne uspehe na fronti v
Kataloniji, bi imel Mussolini
večjo priliko, da izsili koncesije
na račun Francije v Džibutiju,
francoska Somalija, in drugih
francoskih kolonijah od Cham-
berlaina. V Londonu še vedno
krožijo govorice, da bo italijan-
ski diktator odpravil svoje čete
iz Španije, če bo dobil kon-
cesije druge.

Preiskava aretacije angleškega konzula

Akcija angleškega zunanjega ministra

London, 4. jan.—Zunanji
urad je odredil preiskavo are-
tacije Ernesta Goldinga, angle-
škega konzula v San Sebastianu,
Španija, in njegove žene. Fa-
šistična policija ju je prišla
pred dvema tednoma po odkritju
splošne na fašističnem ozemlju
v prilog barcelonski vladi.

Nekaj dni prej je obmejna
straža v Irinu zasledila dokumen-
te, vsebuječe fašistične militari-
stične tajnosti. Dokumenti so
bili v listnici Harolda Goodma-
na, angleškega podkonzula v
San Sebastianu. Goodman je
bil oproščen po predložitvi do-
kazov, da nima zveze z voditelji
španskega kroga. Francov re-
žim je nato objubil, da ne bo
nadaljnjih aretacij, dokler ne
bodo njegove in angleške avtor-
itete izvedle temeljite preiska-
ve.

Zakonca Golding sta bila are-
tirana na obtožbo sodelovanja s
špioni. C. B. Jerram, represen-
tant angleške vlade v Burgosu,
je večer zahteval od fašističnih
avtoritet, da mu dovolijo obisk
Goldinga in njegove žene, da ji-
ma preiskrbi legalno pomoč. Gol-
ding je Anglež, njegova žena pa
Španka, ki pa je dobila angle-
sko državljanstvo.

Protivladne demon- stracije v Londonu

Revolta proti Chamberlainovi politiki

London, 4. jan.—Voditelji
brezposelnih delavcev so v teku
demonstracij hoteli položiti črno
krsto na stopnice rezidence pre-
mierja Chamberlaina, kar pa je
policija preprečila. Na krsti sta
bila napisana: "Brezposelni" in
"On je zaman apeliral za pomir-
jenje."

Demonstrantje so trikrat ob-
novili poskus, da položijo krsto
na stopnice, a so bili vsakokrat
pognani nazaj. V krsti je bil
dežnik, kakršnega vedno nosi s
seboj Chamberlain. Pred njego-
vo rezidenco so brezposelni pu-
stili poslanico s sledečim besed-
ilom:

"Izročamo vam to krsto, ki je
simbol položaja v angleških in-
dustrijah in usode delavcev,
njih žen in otrok, katerim preti
stradanje do groba. V Angliji
je prilika za pomirjenje, ki je
bolj nujno kot pomirjenje zuna-
njih diktatorjev."

Revolta politikov vseh strank
proti Chamberlainu se obeta.
Tej se bodo pridružile mada-
nske organizacije, kar potrjuje
naznanilo o sklicanju masnih
shodov po vsej državi. Na teh
bodo skušali formirati enotno
fronto proti Chamberlainovi zu-
nanji politiki, ki je "pomirjenje
diktatorjev." Gibanje podpirajo
laboriti, liberalci in tudi nekate-
ri konservativci.

Ovire glede izseljevanja židov

Pogajanja med naciji in finančniki v zastoju

Berlin, 4. jan.—Diktator Hi-
tler je večer sprejel dr. Hjal-
mara Schachta, predsednika dr-
žavne banke, da se pogovori z
njim o možnosti zunanjske fi-
nanciranja masnega izseljeva-
nja židov iz Nemčije. Schacht se
je nedavno mudil v Londonu,
kjer je konferiral z M. Norma-
nom, predsednikom Angleške
banke, o židovskem problemu
kakor tudi o izboljšanju trgo-
vinskih odnošajev med Nemčijo
in Anglijo.

Norman pride jutri v Berlin,
kjer se bodo diskuzije nadalje-
vale. Pogajanja med nemškimi
in zunanji bankirji glede ži-
dovskega izseljevanja so bila
pretrgana, ko so Nemci zahteva-
vali, da zunanji bankirji prispe-
vajo čez polovico vsote v tuji
valuti za izvedbo načrta izselje-
vanja židov. Angleške, holand-
ske in belgijske banke so bi-
le baje pripravljene prispevati
\$800,000,000 za financiranje na-
črta, toda odklonile so vložiti ve-
čji del te vsote v Nemčiji.

George Rublee, Američan in
načelnik mednarodnega odbora za
pomoč židovskim beguncem, bo
kmalu šel v Berlin, da se infor-
мира o izgleh izseljevanja ži-
dov. Ta odbor je bil ustanovljen
na konferenci, ki se je vršila v
zadnjem juliju v Evian-les-Bai-
nesu, Francija.

Mooney v radiu, če bo svoboden

Chicago, 4. jan.—Postaja
WBBM omrežja Columbia
Broadcasting System je sinoči
naznanila, da Tom Mooney,
slavni kalifornijski jetnik, na-
stopi na tej radiopostaji v pro-
gramu, "We, the People," pri-
hodnji tork, dne 10. januarja,
ako bo do tega časa izpuščen iz
ječe. Omenjeni program bo
predvajal v omrežju CBS ob
9:00 do 9:30 zvečer, vzhodni
čas, 8:00 do 8:30, centralni čas,
7:00 do 7:30, gorski čas in ob
6:00 do 6:30, pacifični čas.

JAPONSKA ZA- BREDLA V RESNO VLADNO KRIZO

Razkol med japonskimi fašisti in liberalci

ČIŠČENJE V KITAJ- SKIH KROGIH

Tokio, 4. jan.—Knez Fumi-
naro Konoe, predsednik japo-
nske vlade, in člani njegovega ka-
bineta so danes resignirali. Pre-
mier je dejal, da se je umaknil
vслед pritiska nacionalistov, da
s tem uglaadi pot novi politiki na
Kitajskem in redu v vzhodni Azi-
ji.

Konoe je bil načelnik vlade
devetnajst mesecev, od pričet-
ka vojne na Kitajskem. Njegov
naslednik bo najbrže baron Ki-
či-ro Hirabe, predsednik vladne-
ga sveta in vodja nacionalistič-
ne grupe. Skoro gotovo je, da bo
cesar Hirohito povelil Hirabeju
sestavo nove vlade.

Japonski nacionalisti so za iz-
vajanje vseh provizij zakona
splošne mobilizacije, ki določajo
dalekosežno vladno kontrolo pri-
vatnih industrij ter socialnega
in ekonomskega življenja. Kon-
noe je izvajal le nekatere provi-
zije tega zakona, one, ki dolo-
čajo vojaško mobilizacijo. Po re-
signaciji je dejal, da mu je si-
tuacija na Kitajskem delala več-
krat preglavice, toda šele zdaj
je uvidel potrebo za izpreme-
be v kabinetu. Japonska mora
napeti vse svoje sile, da vzpo-
stavi nov red, ki naj bi zasigur-
al stalni mir v vzhodni Aziji.

Pred padcem vlade se je poja-
vil resen razkol med japonski-
mi fašisti in liberalci zaradi po-
litike napram Kitajski. Konoe-
jeva vlada je bila dvakrat reor-
ganizirana od izbruha sovražno-
sti na Kitajskem. Na 28. sep-
tembra je odstopil general Kazu-
šige Ugaki, zunanji minister,
katerega je nasledil Hačiro Ari-
ta, v sled spora med fašisti in li-
beralci.

Hongkong, 4. jan.—Iz za-
nehaljivih virov je prišla vest, da
je bilo več visokih kitajskih
vladnih uradnikov ustreljenih
po izključitvi Wanga Čingveja,
bivšega premierja, iz vladne
stranke. On je bil izključen na
obtožbo sabotiranja vladne po-
litike, ker je urgiral sklenitev
premierja z Japonsko.

Prva poročila o drastični čist-
ki v kitajski vladi so bila ob-
javljena zadnjo nedeljo. Od tak-
rat je bilo več sto pristavev
bivšega premierja aretiranih.

Velike poplave na Kitajskem

Sanghaj, 4. jan.—Mednarod-
ni pomožni odbor poroča, da je
tri milijone kitajskih kmotov
brez strehe, ker je Rumena re-
ka po deževnih nalivih prestopi-
la bregove in poplavlila nižine.
Narasla voda je podrla nasipe ob
reki pri Kaifengu in zalila doline.

Domače vesti

Novoletna nesreča

Albia, Iowa.—Marita Palčič,
članica društva 163 SNPJ, je
slabo začela novo leto. Družina
je zasedla avto, da gre obiskat
sosedo pol milje proč, toda pot
je bila mokra in blatna in avto
je zdrnil v jarek. Mrs. Palčič,
ki je bila na zadnjem sedelu, je
suneč vrgel v osredje in zlomi-
la si je nogo pod kolenom. Član-
stvo želi sestri Mariti Palčičevi,
da bi čim prej okrevala.

Novice iz Clevelanda

Cleveland.—Dne 2. t. m. je
umrla Mary Glavič, roj. Škulj
in doma iz Poznikove pri Vel-
kih Laščah. Vzela jo je srčna hi-
ba Pred osmimi meseci je umri-
njen mož. V Ameriki je živela
39 let in tu zapuša dve omeže-
ni hčeri, štiri brate in dve se-
stri.—V pekarni rojaka Anto-
na Kalana je pred dnevi izbruh-
nil ogenj, ki je naredil tako ve-
liko škodo, da mora biti pekari-
ja zaprta nekaj časa.—Na no-
vega leta dan je v cerkvi ved-
mašo srčna kap zadela Mary
Fir, roj. Lesar, ki je umrla na
mestu. Stara je bila 65 let in ro-
jena v Kotu pri Ribnici na Do-
lenjskem. V Ameriki je živela
31 let in tu zapuša moža, ki je
znan z imenom Skrobot, tri si-
nove, hčer in pet pastork.

Nesreča v Kansasu

Frontenac, Kans.—V tukaj-
šnji bolnišnici Mt. Carmel se na-
haja Anton Petočnik, tajnik
društva 19 SNPJ iz Minerala.
Vnel se mu je gasolin v avto-
mobilu in ga zelo opekeli. Sko-
rajšnje okrevanje mu žele vsi
priatelji.

Vesli iz Penne

Strabane, Pa.—Dne 30. dec.
je tu umrla Mary Fušnik, sta-
ra 62 let in rojena v Sloven-
nem gradu na Stajerskem. Tu
zapuša moža, dva sinova in o-
moženo hčer. Bila je članica
društva 138 SNPJ.—Mrs. An-
nie Helay se je morala podvreči
operaciji in nahaja se v Canons-
burg General Hospitalu.—Dne
1. januarja nas je obiskal v do-
mu društva Postojnske jame
Frank Grosz iz Chicaga, pre-
sednik atletskega odbora SNPJ.
Udeležil se je kegljske tekme v
Penni.—Pri eksploziji v pre-
mogovniku v McKeesportu, Pa.,
je bil en rudar ubit in šest ran-
jenih. Med zranjenimi je tudi
John Sedlar, član društva 347
SNPJ, ki je bil 11 mesecev brez
dela in nesreča ga je začela pri-
dan, ko se je vrnil na delo. Tež-
ko je pobit po obrazu in rokah.

Stavka voznikov taksijev v New Yorku

New York, 4. jan.—Unija
transportnih delavcev, včlanje-
na v Kongresu industrijskih or-
ganizacij, je večer oklicala
splošno stavko voznikov taksij-
jev. Voditelji unije pravijo, da
je 11,000 voznikov zavajenih
brez strehe, ker je Rumena re-
ka po deževnih nalivih prestopi-
la bregove in poplavlila nižine.
Narasla voda je podrla nasipe ob
reki pri Kaifengu in zalila doline.

FRANCIJA BO BRANILA KOLO- NIALNI IMPERIJ

Francija je nepremag- ljiva, pravi Daladier

ARETACIJE DEMON- STRANTOV V TUNISU

Tunis, Tunisija, 4. jan.—Pre-
mier Edouard Daladier je na
banketu, kateri se je vršil nje-
mu v počast v tem mestu, dal
razumeti, da Francija smatra
Tunisijo za neločljiv del svojega
kolonialnega imperija in da je
pripravljena braniti ta imperij
z oboroženo silo proti vsakemu
sovražniku. V svojem govoru ni
izrekel nobene besede, ki bi jo v
Rimu lahko smatrali za provo-
kacijo, toda poudarjal je, da je
Francija nepremagljiva.

Daladier je dejal, da je nje-
gova poslanica namenjena 18-
000,000 prebivalcem v Tunisiji,
Alžiriji in Maroku, v kolonijah,
ki tvorijo francoski imperij v
Afriki. "Francija vas ne bo ni-
kdar zapustila, temveč bo pod-
pirala vaše napore, katerih cilj
je vzpostavitev humanitarnega
občestva na afriški zemlji," je
rekel premier. "Francija je do-
volj močna, da vam garantira
zaščito, kajti njena sila je ne-
premagljiva. Dan je prišel, ko je
treba zapečatiti zvezo med Fran-
cijo in njenim imperijem in po-
svariti one, ki ogražajo vašo
varnost. Francija vam je prine-
sla red in disciplino, najučin-
kovejšo protekcijo proti brutalni
sili in tiranstvu."

Po banketu se je Daladier od-
peljal s svojim spremstvom v
Gabes. Od tam bo nadaljeval
pot proti trdnjavi črti ob meji
Tunisije in Libije, italijanske
kolonije. Pred prihodom v Tun-
is se je ustavil v Bizertu, kjer si
je v premiatvu podadmirala Dar-
lana in generala Vuillemina, na-
čelnika francoske letalske sile,
ogledal utrdb.

Tunis, Tunisija, 4. jan.—Po-
licija je aretirala več oseb, ki so
se udeležile protifrancoskih de-
monstracij pred palačo Bardo.
Nekateri demonstrantje, ki so v
pohodu nosili zastave nacionalis-
tične stranke, so bili tepeni v
spopadu s policijo. V nekem dru-
gem distriktu so se vršile proti-
italijanske demonstracije, v ka-
terih je množica razbila šipe v
oknih neke italijanske krojaške
firme in raztrgala italijansko za-
stavo.

Italijanski tisk napada Daladierja

Rim, 4. jan.—Daladierjev
obisk Korzike in Tunisije je iz-
zval nov val protifrancoske pro-
pagande v fašističnem tisku. Ča-
sopisje na dolgo in široko piše
o protifrancoski agitaciji v Siriji
o delavskih nemirih v Franciji
in satirično omenja Daladierjev
obisk Korzike, poleg tega pa na-
pada premierja.

Kampanja proti delavski tajnici

Diesov odsek predložil poročilo

Washington, D. C., 4. jan.—
V nižji kongresni zbornici bo
predložena resolucija, zahteva-
joča, da kongres obtoži delavsko
tajnico Perkinsovo zanemar-
janja dolžnosti v izvajanju de-
portacijskih zakonov. Resolucija
je sestavil kongresnik Parnell
Thomas, republikanec in član
Diesovega odseka, ki je preisko-
val neameriške aktivnosti.

Diesov odsek je večer pred-
ložil svoje poročilo o rezultatu
preiskave neameriških aktivno-
sti, katero je vodil več mesecev.
Poročilo vsebuje 40,000 besed,
toda odsek pravi, da je preiska-
va komaj popraaskala površje.

Odsek bo zahteval dodatne a-
propriacije od kongresa za na-
daljevanje preiskave. Potrebuje
najmanj \$150,000 za financira-
nje preiskave v prihodnjih dveh
letih. Člani odseka so se prito-
žili, da je Rooseveltova admini-
stracija ovirala njih delo in da
načelniki vladnih departamentov
niso hoteli kooperirati s njimi.

Poročilo citira dejstva v zve-
zi s postopanjem delavskega de-
partamenta napram Harryju
Bridgesu, direktorju unij CIO
na zapadu, in drugim radikal-
cem, ki niso ameriški državljani,
a jih Perkinsova noče de-
portirati. Dalje kritizira Roose-
velta, Hopkinsa, bivšega justič-
nega tajnika Cummingsa in Ha-
rolda I. Ickesa, notranjega taj-
nika, "ker so sabotirali aktivno-
sti Diesovega odseka." Poroči-
lo miči drugim pravi, "da proti-
ameriške aktivnosti vodijo ko-
munisti, fašisti in naciji, ki ni-
so državljani, ter agentje zuna-
njih držav. Med temi jih je
mnogo, ki imajo važne pozicije
v svojih organizacijah in valed
tega imajo tudi velik političen
vpliv."

Ameriški državni pozdravili Hitlerja

Japonska vlada ignorirala diktatorja

Berlin, 4. jan.—Samo dve
ameriški državi — Mehika in
Guatemala — sta na listi držav,
katerih načelniki so izmenjali
novoletne čestitke s Hitlerjem.
Presenečenje je ustvarilo dej-
stvo, ker diktator ni dobil čes-
titke od japonskega cesarja.
Hitlerja je pozabil tudi pre-
sednik francoske republike Le-
brun, čeprav je Francija skle-
nila prijateljski in protivojni
pakt s Nemčijo.

Voščilo Hitlerju sta izrekle
angleški kralj Jurij VI. in Emil
Hacha, predsednik češke repub-
like. Slednji mu je poslal po-
zdrave v imenu češkega naroda.

Diskuzija o židovskem problemu

Ameriški poslanik obiskal Mussolinija

Rim, 4. jan.—William Phi-
lips, ameriški poslanik, je večer
obiskal Mussolinija. Razgovor-
jala sta se o splošnih problemih
in novih italijanskih zakonih
proti židom, ki omejujejo židov-
ske aktivnosti v Italiji.

Phillips se je nedavno vrnil v
Rim iz Washingtona, kjer je po-
ročal Rooseveltu o situaciji v I-
taliji. Ameriški šidje bodo mo-
rali zapustiti Italijo v prihod-
njem marcu na podlagi fašistič-
ne odredbe, ki določa izgon zu-
nanjih židov iz Italije.

Drugi problemi, o katerih sta
govorila poslanik Phillips in
Mussolini, so se nanašali na sta-

PORAVNAVA SPORA MED CIO IN ADF BLIZU?

Optimistična napoved delavske tajnice

POMANJKLJIVA DE- LAVSKA ZAKO- NODAJA

Washington, D. C.—(FP)—
Frances Perkins, načelnica fe-
deralnega delavskega depart-
menta, napoveduje sporazum
med voditelji Kongresa indus-
trijskih organizacij in Ameriške
delavske federacije v svojem
letnem poročilu, ki ga je pre-
dložila predsedniku Rooseveltu.
Poročilo je krajše kot so bila
prejnjša in obsega le šest tla-
kanih strani.

V njem je orisana delavska
zakonodaja, izvajanje te zaka-
nodaje in pridobitve, ki so jih
delavci izvajali v preteklem
letu. Napoved o sporazumu v
vrstah organiziranega delav-
stva sloni na kooperaciji med
unijami CIO in ADF v več kra-
jih.

"Ako se grupi sedaj še ne mo-
reta zediniti glede končanja
spora, bosta morali vseno akle-
niti premirje, če nočeta zaigrati
doblenih pridobitev v boju s
nasprotniki, ki se pripravljajo,
da uničijo delavsko zakonodajo,"
pravi delavska tajnica v svojem
poročilu. "Analiza vzrokov spo-
ra je razkrila, da ni težkih pro-
blemov, ki bi ovirali vzpostavi-
tve miru. Voditelji obeh skupin
se morajo zavedati, da je enot-
nost v delavskih vrstah potreb-
na."

Delavska tajnica je očrtala
program, na čigar bazi bo Ame-
rika lahko korakala naprej.
Glavne točke programa so viso-
ke mezde na splošno, stalni do-
hodki, stabiliziranje zaposleno-
sti, zmerni profiti in prilike za
razmah industrij in ustanovitev
novih industrij.

Delavska zakonodaja v mno-
gih državah je pomanjkljiva po
izjavi Perkinsove. Mnoge dr-
žave še nimajo zakonov o mini-
malni mezdii in maksimalnem
delovniku, odškodnini in omeji-
tvii otroškega dela v industrijah.
Druge države, ki imajo delavske
zakone, jih ne izvajajo.

Artesa v rokah španskih fašistov

Lojalisti razdejali mostove čez reko Segro

Hendaye, Francija, 4. jan.—
Vest iz fašističnega vira se gla-
si, da so Francove čete zasedle
Arteso, strateško mesto ob
glavni cesti, ki vodi v Barcelo-
no. Uporniki so prekoračili reko
Segro v čolnih potem, ko so lo-
jalisti razdejali mostove.

Artesa leži 30 milj severno-
vzhodno od Leride in okrog 65
milj od Barcelone, kjer je sedež
španske ljudske vlade. Nekdaj
je bila Artesa važno središče
tekstilne industrije. Fašistične
čete pod poveljstvom generala
Valina so sinoči vkorakale v me-
sto in ga zasedle. Od tu se jim
odpira pot proti Tarragoni, Bar-
celoni in francoski meji.

Rebeli so priznali, da lojalisti
trdovratno branijo svoje pozice-
je na 65 milj dolgi fronti v Ka-
taloniji, odkar se je pričela ofen-
ziva. V bitkah na tej fronti so
fašisti in lojalisti utrpli velike
izgube.

Iščee ameriške vlade, ki noče pri-
znati podjarmjenja Abezinije
po Italiji, suspendiranje poga-
farj glede sklenitve trgovinske
pogodbe in o protiameriški pro-
pagandi v fašističnem tisku.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravstvena (Ivan Čiglar) in Kanada
\$4.00 na leto, \$1.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; in Chicago
in Cleveland \$7.50 na leto, \$1.75 na pol leta, na šest mesecev
\$2.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglaševanja po dogovoru. — Rokovani dopisi in novinarstveni
listi ne vrata. — Rokovani dopisi in novinarstveni listi ne vrata.
— Rokovani dopisi in novinarstveni listi ne vrata. — Rokovani
dopisi in novinarstveni listi ne vrata. — Rokovani dopisi in
novinarstveni listi ne vrata. — Rokovani dopisi in novinarstveni
listi ne vrata. — Rokovani dopisi in novinarstveni listi ne vrata.

Headed on the left with a column
PROSVETA

5557-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v klepetu na primer (July 31, 1938), poleg vsakega
listna na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom postala na-
rodina. Ponovite jo pravčasno, da ne vam list ne ustre.

138

Slaba Lewisova poteza

John L. Lewis, predsednik Kongresa in-
dustrijskih uni, je pred kratkim naznanil, da
njegova politična organizacija Nestranskar-
ska liga ne bo iskala nobenih stikov s kakšnim gi-
banjem za neodvisno delavsko stranko. Dalje
je sporočil, da bo njegova Nestranskar-
ska liga razširila svoje območje in povabila poleg uni-
tudi liberalce in druge progresivce zunaj de-
lavskih uni v svoje vrste, toda liga ostane v
okviru demokratske stranke.

Nadalje se Lewisovo naznanilo glasi, da bo
Nestranskar-
ska liga aktivna pri volitvah dele-
gov za demokratsko konvencijo v letu 1940,
na kateri hoče liga sodelovati pri nominiranju
predsedniškega kandidata. Ko so Lewisa
vprašali, kaj bo storil, če bo nominiran
predsedniški kandidat, ki mu ne bo po volji, ni dal
nobene odgovora.

CIO, pod čigar okriljem deluje ta Nestrans-
kar-
ska liga, ni o tem Lewisovem koraku nič
razpravljala na svojem zboru v Pittsburghu.
To pomeni, da je Lewis s svojim ožjim krogom
vred kar sam zaključil, da bo Nestranskar-
ska liga še nadalje delala štafazo demokratski
stranki — tisti demokratski stranki, katere
vsaj v Pennsylvaniji in ponekod drugod tiči
do vratu v korupciji.

Ta Lewisova poteza ni niti malo demokra-
tična, ako ni celo totalitarna! En sam človek
odločuje, en sam človek narekuje stisotičerim
organiziranim delavcem politične smerice! Tu
vse neha, prijatelji! — Kakšno ime naj za-
služi človek, ki ima demokracijo le na jeziku,
menda zaradi lepšega, v dejanjih pa počenja
nekaj naš nasprotnega?

Politična taktika, ki jo uganja Lewis s svo-
jim ožjim štabom vred, je stara že eno stoletje
— in je bankrotirala na vsej strani pri Ameriški
delavski federaciji. Tudi pri Lewisu se je
grdo izjavilo pri zadnjih kongresnih volit-
vah, še večjo polomijo pa bo doživela pri pri-
hodnjih predsedniških volitvah, o čemur smo
lahko že danes prepričani. Ampak ubogi de-
laveci bodo drago plačali to igro.

Panameriško vprašanje

Ovma panameriška konferenca v Limi je bila
zaključena 27. decembra s fanfarami, pokali-
cami in z zaigranjem umetnih ognjev. Vse je
bilo stajno v poročilih v ameriških listih.

Konferenca je soglasno sprejela čez sto re-
solucij. To niso mače solze. Soglasno! Če
pomislimo na razlike, pred vsem na tempera-
mentno razliko med 21 delegacijami, je to ne-
kaj čudovitega. Doseženi so bili štirje glavni
spoznanji, ki so naprjeni proti diktatorjem
Evrope in Azije in ki vsi izražajo solidarnost
med ameriški republikami.

Ti glavni spoznanji vsebujejo skupno
obrambo ameriških institucij pred "vsemi in-
vazijami iz tujezemstva." Vsaka ameriška re-
publika, ki čuti, da ji preti nevarnost od zunaj,
lahko skliče nujnostno konferenco državnih
tajnikov (zunanjih ministrov) vseh ameriških
republik. Dalje vsebujejo trgovinske principe
Združenih držav, na temelju katerih imajo
ameriške republike čim prej postaviti med-
sebojno trgovino na podlago vzajemnih carin-
skih pogodb, ki naj nadomestijo nemški sta-
tem zamenjave v blagu (barter); nadalje je
obsodba vsakih rasnih persekucij in nobena
rasna ali narodnostna manjšina v Zahodnem
svetu ne sme iskati posebnih privilegijev. Kon-
čno so bile nasvetovane nekatere valutne re-
forme, ki naj utrdijo trgovinske odnose med
Združenimi državami in latinskimi republi-
kami.

Razume se, da vsi ti sklepi striktno ne ve-
žejo nikogar, temveč urgirajo posamezne re-
publike, naj sprejmejo potrebne zakone v ta
namen. Naravnost zagotovo, pa je eno dej-
stvo: staro vprašanje ekonomskih odnosov
med Stricem Šamom in latinskimi republika-
mi je bilo v Limi ignorirano. Res je bila pre-
ložena resolucija, ki je določala, naj bi se pro-
blemi podizavljenja reševali po zakonih pri-
zadele republike in ne več po mednarodnem pra-
vu, toda — čujte in strmite! — delegatke iz
Mehike, katere je danes najbolj prizadeta
valed podizavljenja petroleja, so prvi predla-
gali, naj se resolucija položi v koš.

Kako naj Mehiko razumemo?

Glasovi iz
naselbin

Mladina in mladina

Bellingham, Wash. — Pred
kratkim sem poslal dopis in
zdaj zopet poročam, da smo do-
bili to zimo prvi sneg v ponde-
ljek po božicu. Včeraj na bo-
žični dan, je bilo lepo in suho
vreme in ni izgledalo, da bo sneg,
pa vendar — v ponedeljek zju-
traj, ko pogledam ven, vidim
spremembo. Pa to ni namen
tega dopisa, ampak nekaj besed
o mladini vobče.

Bilo je že večkrat v Prosveti
pregovarjanja, polemiziranja in
kritičnih izrazov glede sloven-
ske mladine, rojene tu. Mladino
opazujem že dolgo — 28 let sa-
mo v Ameriki, bil sem tudi v
Trstu 10 let in med štajerskimi
Nemci v Mariboru eno leto. V
Trstu sem delal pri nekem Koro-
šču (Nemcu), kjer se je govo-
rilo le nemško; če delavec ni
znal nemško, ga sploh ni maral.
Potem sem bil tudi v Zagrebu
ter odnodo mladino spoznaval.
Tako sem spoznal, da je mladi-
na, pa bodi katerekoli narodno-
sti pod vplivom javnega življen-
ja, nje okolice in jezika.

Primerjajmo tukaj rojeno slo-
vensko mladino z ono v starem
kraju, pa vidimo kako velika je
razlika. Ko mladina v starem
kraju zapusti šolo, gre med
"fante". To je prva njena tra-
dicionalna, že stara šega in tisti
fant, ki ni "sprejet" v družino,
se čuti ponižanega — "zapuše-
nega" in, seve, v tem duševnem
razdrapanem stanju kuha ma-
ščevanje. Proti komu in zakaj?
Tega sam ne ve, ve le, da je pred
"fanti" ponizan in da nekaj mo-
ra "napraviti". In tako čitamo
v Prosveti: Ta in ta je tega in
tega z nožem, oni je nekoga s
kolom po glavi... A najbolj žalostno
— Američani bi rekli
"cowardly" — navadno skupi ka-
ka nedolžna žrtve. Fant, ki je
miren in priljubljen pri dekle-
tih in vobče spoštovan, je v naj-
več slučajih žrtve kakšnega raz-
grajca, ki si domišlja, da bo
"vse ugnal" in v zadoščenje ho-
če, da se ga "drugi fantje boje".
Kje-tukaj v Ameriki se kaj ta-
kega sliahi?

Tako starokrajško fantovsko
početje je skrajno gnusno in
odurno, ki se izraža v Ameriki
z besedami: "cowardness" and
"yellow" — kar žali čut vsakega
Amerikanca.

Amerikanec ne bo nidar uda-
ril človeka — ne s kolom in z
ničemer ne — ki leži pobit
na tleh. Če bi v starem kraju
javno obožili tako početje ka-
kor je zančevano v Ameriki in
kaznovali take strahopetce na
način kot v Ameriki, sem gotov,
da bi se ti "fante" kmalu po-
boljšali. A kaj, namesto prezi-
ra so ti "fante" še občudovani,
češ: "ta ti je pa s hudim! Te-
ga se boj!" In v očeh mnogih
postanejo še — junaki...

Dobro je, da ameriška slov-
mladina ne čita starokrajških
vesti, kajti bi se še bolj odtujila
od svojih staršev. Na splošno
je ameriška mladina tudi bolj
znošna s svojimi starši koro-
škimi starokrajškami. Tiste suro-
vosti, kot sem jo jaz sam moral
požirati od svojega neboljčena,

ne vidim in ne slišim. Nobene-
ga Slovenca ali Hrvata ne sli-
šim, da bi se potožil čez svoje
tu rojene sine, ki bi ga zmerjali
kakor je zmerjal moj mene in
mi dajal grda imena. Moj sin
je bil rojen v starem kraju in
tam se navzel tistega "fantov-
stva" — bil je 18 let star, ko
sem ga dobil sem.

Na splošno: Na mladino vpli-
va javno življenje in tradicije,
pa bilo katerekoli narodnosti.
To, da je mrzla za slovenska
društva in jih odklanja, ne mo-
remo storiti drugega, kot da se
sami mi stari prilagodimo raz-
meram kakršne so pač mogoče
v danih okoliščinah. S silo se ne
da nič napraviti. Saj moj last-
ni sin je pustil jednoto kakor
hipot je bil med Amerikanci
upljan (jezik privadil). Moje
prigovarjanje glede jednote ni
pomagalo nič, pač pa je vzel in-
šurene. Naj omenim, da fant
ne živi z menoj — če bi, potem
bi moral pristopiti nazaj k jed-
noti. — Pozdrav vsem čitateljem
Prosvete. George Gornik, 403.

O uniji in božičnici

Greensburg, Pa. — Z delav-
skimi razmerami se tudi tukaj
ne moremo pohvaliti. So slične
ko po drugih naselbinah ali kra-
jih. Srečen je, kdor ima še
kakšno delo, da v tistih par
dneh zasluži toliko, da preživi
sebe in družino. Kolikor mi je
znano, so redki tisti, ki delajo
pet dni na teden. In glede tega
ni razlike med tovarniškimi de-
lavci ali rudarji.

V tovarni, kjer sem jaz upo-
slen, pri Walworth Co., je upo-
slenih okrog 1700 delavcev in
delavk, kadar obratuje s polno
paro. Tudi pri nas smo organi-
zirani v uniji CIO. S to družbo
imamo pogodbo že nad dve leti.
Ker pogodba poteka te dni —
31. dec. — so naši zastopniki že
dva tedna na delu, da bi dobili
malo boljše pogodbo od zadnje.
Naša glavna zahteva je zaprta
delavnica, da bi vsakdo plačal
uniji svoje mesečne prispevke,
kar bi organizaciji dalo hrbitve-
nico.

Tudi tukaj imamo velike po-
težke, da se prisili člane na
plačevanje prispevkov. Pred par
meseči smo bili prisiljeni pri
vsakem vstopu tovarne postaviti
piketno linijo, da so člani po-
stavili svoje mesečne prispev-
ke. Valed tega smo izgubili 14
dni dela in zdaj smo na istem
mestu ko smo bili prej. Tudi
tukaj so pričeli organizirati ne-
kakšno "neodvisno unijo", ki ni
nič drugega kot kompanijska un-
ija v "neodvisni" obleki. Na-
men tega je, da nas razdvoje in
otežkijo pogajanje za novo
pogodbo. Jaz bi apeliral na vse
delavce, uposlene pri tej družbi,
naj se drže proč od kompanij-
skih navihancev. Stojte za svo-
jo unijo, to je CIO. Le z močno
organizacijo bomo kaj dosegli.

Poročano je že bilo, da je
westmorelandská federacija
društve SNPJ na 24. nov. pri-
redila predavanje Franka Zai-
ta iz Chicaga in kazanje filmov
SNPJ, potem pa je sledila ples-

na zabava. Kot je poročala za
Mary Fradel, je bila udeležba
staba radi hoče zime in snežnih
zamefov. Mislili, da tistim ni
zai, ki so se udeležili predava-
nja o starem kraju in kazanja
jednotnih slik. Vsaj tako se
jih je več izrazilo. Če smo na-
pravili kakšno luknjo v federaci-
jski blaginji, ni naša krivda.
Gledati pa moramo, da jo bomo
pokrili na 30. maja, ko bomo
pod okriljem federacije imeli
veliko priredbo 35-letnice SNPJ.

Omenim naj tudi, da je naše
društvo 223 imelo na božični dan
svojo prvo božično za mladno
in tudi za stare člane. Mladin-
ski oddelček je priredil program
šestih ali sedmih točk v veliko
zadovoljstvo prisotnih. V njem
je sodelovalo 14 ali 16 otrok.
Največ zahvale za to priredbo in
program gre našim članicam na
Carboun, ki so se toliko trudile,
da so izveždale mladino za njen
prvi nastop. Jaz sem sicer, da
bo prihodnjič, kadar bomo
zopet priredili kaj sličnega, bo-
lje. Samo naprej, sestre.

Po končani predstavi je Mi-
klavž v osebi br. Louisa Goren-
ca, pravega velikan, pripeljal
mladino darila in jo močno raz-
veselil. Zahvaliti se moramo
tudi br. Jerebu, ki nas je za-
baval s svojo harmoniko. Nam
starij je Miklavž privlekel en
sod ječmenovca in še nekaj dru-
gega, močnejšega, da smo se
zabavali, dokler ni sodeči odrek-
la duša. Poslovili smo se drug
od drugega in si želeli srečno no-
vo leto.

Naše društvo 223 je imelo leto-
no sejo na 11. dec. in si izvolilo
slednji odbor za 1939: Predsed-
nik Matija Marovič, podpred-
sednik Louis Bregar, tajnica
Mary Rus, blaginjski Mike Pa-
vlin, zapisnikar John Kristan,
nadzorniki Andy Jereb, Geo.
Stepić in John Kristan ml.; bo-
linjska nadzornica Louisa Bregar
in Tony Pajk, zastavonoša Tony
Biatnik, reditelj Martin Jordan.
Člani in članice se pozivajo na
prihodnjo sejo dne 8. jan. točno
ob 10. dopoldne. Slišali boste
poročilo o društvenem poslova-
nju v preteklem letu.

Matija Marovič, predsednik.

Glas marljive članice

Milwaukee. — Meseca okto-
bra sem pisala dopis, toda ured-
nik mi ga je dosti skrajšal. Od-
strigel je tisto, katero bi videla
najraje, da bi bilo priobčeno. Ze-
lela sem tudi, da bi bilo priob-
čeno v tedniku, toda ni bilo. Re-
kla sem, da ne bom več pisala,
a mi spet žilica ne da miru, da
napisem par vrstice.

Ko bodo te vrstice priobčene,
bomo že eno leto starejši, dru-
gega pa nič. Naša jednota je ved-
no bolj močna in bogata. Leto
1938 je bila kampanja za mla-
dinski oddelček, toda društvo Ve-
nera ni moglo izpolniti svoje
dolžnosti. Leto 1937 je društvo
pridobilo precej novih članov v
mladinski in odrasli oddelku, če-
prav takrat to ni bilo oglašeno.
Letos bo pa jednota praznovala
svoje 35-letni rojstni dan. Mogo-
če se bo naše društvo v tej ju-
bilejni kampanji potrudilo in šlo
na agitacijo.

Članica jednote sem že 22 let.
Nikdo me ni nagovarjal ali si-
lil, naj pristopim. Takrat se tudi
nisem nič vedela, kaj so dru-
stva. Zanimati sem se pričela za
jednoto, ko sem videla neki po-
greb v Minnesoti. Gledala sem,
ko so umrlo članico peljali na
pokopališče in v sprejodu kora-
kali člani društva. Takrat sem
si mislila, če bi tudi jaz mogla
pristopiti k takemu društvu.

Stvar sem omenila neki prij-
ateljici, ki je rekla, da lahko in
da mi bo že povedala, kdaj bom
lahko pristopila. In res se je ta-
ko zgodilo. Od takrat mi je ved-
no pri srcu žensko društvo. Pri-
stopila sem k Zvezdi št. 111 v
Aurori, Minn., sedaj sem pa pri
Veneri št. 192.

Zatorej, kateri se niste pri
SNPJ, pristopite to leto, ko bo
slavje jednote. Ona nam je do-
bra mati v boleznih in plačevanju
asesmenta. Nisem se prošla po-
moči, toda človek ne ve, kaj ga
čaka. Zato moram reči, da mi
je pri srcu SNPJ, kakor tudi
društvo Venera št. 192.

Jerca Hočetar.

Malo odgovora

Wilmerding, Pa. — Kaj naj
odgovorim na dopis br. Antona
Rožanca, tajnika društva 300 v
Braddocku, ki se tudi mene ti-
če? Lahko bi napisal kaj več,
toda bom skušal biti kratek. Re-
čem, da nisem še nikoli naspro-
toval pomagati mladini v čem
ali drugem oziru, ker poduka
zmeraj potrebuje. Glede tistega
pogovora na cesti, ko smo se se-
stali nekateri člani en dan pred
sejo, nisem rekel nič slabega,
čeprav se mi skuša nekaj očita-
ti. Videl sem farmarja, ki je
mučil žrebe pri starem konju.

Vprašal sem ga, zakaj to dela.
Odgovoril mi je, da je treba uči-
ti mlade pri starih, ker ako su-
me vpreže, se radi privirajo
samostojnega društva Danice v

(Dajle na 2. strani.)

Megla

Novejša raziskane so pokazale, da so velika
mesta deležna komaj tretjine sončnih žarkov,
ki ogrevajo njih okolico. To dejstvo je zvezo
seveda z velikimi posledicami. Treba si je le
predstavljati, kako trpimo pod vplivom vrste
sivih, meglenih dni, kako vse drugačno veselje
do dela nas obhaja ob svetlih, sončnih dnevih,
nego tedaj, kadar jemljejo umazane megle in
svinčeno nebo cestam vse barve. Ne gre samo
za telesno zdravje, pusti dnevi nam uničujejo
tudi duševnost.

Lahko bi izračunali do pare ali bolje rečeno
v milijonih, koliko delovnega uspeha gre v iz-
gubo po takšnih dnevih. Da imajo velika mesta
dve tretjini manj sonca, nego bi ga lahko ime-
la, je kriv predvsem dim. Tisoči dimnikov iz
stanovanjskih hiš in dimniki tovarnih napolinju-
jejo ozračje z ogljikovim oksidom in neizgore-
limi delci premoga, ogljikovim vodikom, žvepe-
leno kislino, katranskimi parami in drugimi
produkci nepopolnega zgorevanja, tako da stoji
nad mestom venomer siva plast slabega zraka.
Spoznamo jo od daleč in psihološko vedno, ka-
dar se vračamo s kakšnega izleta. Premogovi
in prašni delci so tudi tisti, ki poslabšujejo
mestno podnebje s tem, da povzročajo trdo-
vratne megle. Ta megla se tvori tako, da pre-
stavlja vsak premogovni ali prašni delec v
zraku "kondenzacijsko jedro", na katerem se
zbirajo megleni delci, čim se ozračje nekaj ohla-
di. Takšnih delcev s prostim očesom večinoma
ne moremo videti.

Da megla v mestih na ta način nastaja, so
pokazali z zanimivimi poskusi. Ko so z vodni-
mi hlapi nasičeni zrak v posebni komori ohla-
dili s tem, da so ga s črpalko razredčili, je na-
stala megla na isti način, kakor če se vlažni
zrak dviga ob gorski steni in zakrije potem vrh
v oblake. Če ponovimo isti poskus z istim zra-
kom, ko se je prva megla polegla, se v drugi
megla stvori le nepopolno, v tretji pa sploh ne
dobimo več nobene megle, čeprav je zrak pre-
nasičen z vlogo. Ta vloga se ssesta le počasi
ob stenah komore. Odkod ta razlika? Povzo-
ča jo le prah v navadnem zraku, ki ga niti ne
vidimo, in ta prah se po ponovnih kondenzaci-
jah vodne pare ssesta na tla.

Razumljivo je, da mislijo mnoge glave o tem,
kako bi meglo odpravili in dali mestom sonca,
kolikor jim ga gre. Razširjenje mest, naprava
zelenih pasov v kamenitem morju sta pač naj-
boljša pripomočka v to svrhu. Vrtina mesta
bodočnosti bodo dim in mesto bolj malo pozna-
la. Toda s tem vlemestom sedanjosti ni po-
miagano. Treba je še drugih ukrepov. Mestne
uprave lahko zahtevajo od tovarn, naj kurijo
svoje dimnike tako, da ne bo dim uhajal v
zrak. Tudi gospodinjstva pripravijo lahko do
tega, da bodo kurila s kurivom, ki daje malo
dima. Takšna kuriva so na pr. antracit, koks,
brkieti, da o plinu in elektriki sploh ne govo-
rimo. Strokovnjaki trdijo, da več nego polo-
vica vse nesnage v mestnem ozračju gre na rač-
un nesmotnega kurjenja. In tu je mogoče s
primernimi odredbami in s pametnimi cenami
za plin in elektriko napraviti red.

Povzročitelj zobne gnilobe

Ameriška zdravnik dr. Belding in njegov
brat mislita, da sta odkrila povzročitelja zobne
gnilobe, ki se v zadnjih desetletjih med civiliz-
iranim človeštvom čedalje bolj širi. Po nju-
nem poročilu newyorški zobozdravniški družbi
gre za streptotoka, ki sta mu dala ime "odontol-
itik" ali po naše "topilec zob". Ta bacil se po-
čuti posebno dobro v jedeh iz raznega žita, ki
povzročajo s svojim vretjem v klini kisline.
Kislina razkaja tudi zobno sklenino.

Zdravnika, ki sta delala poskuse s kakšnim
tisoč morjarji mornariške akademije v Anns-
opolisu, pravita, da je mogoče tega povzročitelja
bolezn uničiti na ta način, da povzročimo v
žitu, preden ga uporabimo kot hrano, vretje
ali pa da mu spremenimo kisloto stanje v alkali-
čno. To je tudi vzrok, da južnoafriški za-
mornici ne trpe za zobno gnilobo, čeprav se hr-
nijo pretežno z žitnimi jedmi. Tem jedem da-
do namreč dobro vzeti. Na ta način pa seveda
ni mogoče ozdraviti zobne gnilobe, ki je že na-
predovala. A če hočemo, da se bolezen zobne
gnilobe ne razvije in da sploh izgine, tedaj bi
bilo potrebno, da bi državne oblasti odredile, da
sme za človeško prehrano določeno žito na tr-
le v prevretem stanju.

Odkritje povzročitelja zobne gnilobe bi bilo
važno tudi zavezojo tega, ker bi dalo mogoče
podlago tudi za raziskavo drugih bolezni, ki se
v zvezi s prehrano, n. pr. želodčnih oteklin,
žolčnih kamnov, revmatizma in malokrvnosti.
Zanimiva je trditve obeh zdravnikov, da zobna
gniloba nista mogla ugotoviti pri ljudeh, ki so
živijo samo z mesom ali z ogljikovimi vodo-
di šadja, trstnega sladkorja, krompirja i. t. d.
S tem seveda ni rečeno, da bi se morali žito
hrani odpovedati. Potrebno je le, da žito pre-
pariramo oziroma alkaliziramo.

Prehrana ljudstev

McDongale, poverjenik odbora Društva na-
rodov za vprašanja prehrane je izdal razpravo
ki prihaja do zaključka, da je v hrani široko
mnogie že vedno premalo vitaminov in mineralov.
Velik del prebivalstva v mnogih državah, ka-
raj polovica ljudi, ima vse premalo hrane.

Avtor priporoča, naj bi se omejila enostran-
ska hrana s finim pšeničnim pecivom, sladkor-
jem in podobnim, nasprotno pa naj bi ljudi
vseh starostnih dob dobivali več mleka in sa-
ja. Kot posebno redilno priporoča posušeno
mleko, ki je obenem zelo poceni.

William B. Bankhead (levo), predsednik nižje kongresne zbor-
nice, in Sam Rayburn, vodja demokratske večine v nižji zbornici.

Novice iz starega kraja

Iz Slovenije

PO VOLITVAH. — NATANČNI REZULTATI SE NISO ZNANI

Večino je dobila vladna lista. — Porast opozicijskih glasov. — Volitve bodo gotovo vplivale na notranji položaj

V nedeljo, dne 11. decembra, so bile v Jugoslaviji skupščinske volitve, pri katerih se je bil glavni boj med vladno listo in opozicijsko Mačkovo listo, na katero so se zvezale vse opozicijske skupine. Tretja kandidatna lista je bila lista bivšega ministra Ljotića, voditelja nekake fašistične organizacije, ki pa ni imela tako malo pristašev, da ne igra prav nobene vloge.

Volitve so potekale v enakem ozračju in v plohi enakih ukrepov, kakor oboje desedajšnje skupščinske volitve, ki so bile izvedene na osnovi volilnega zakona, kakršnega je zakonila diktatura. Že dejstvo, da so volitve javne, da mora vsak volilec na glas povedati, koga voli, že to dejstvo izjavi velik pritisk na državne uradnike in državne namestence sploh. Poleg tega pa še vsi šefi uradov pozovejo svoje podrejene uradnike, da morajo storiti pri volitvah svojo rodoljubno dolžnost. Na državne uradnike je pred volitvami kar deževalo okoliščin in uradniki so morali s svojim podpisom potrditi, da jim je znana želja šefov; želja nadrejenega pa je za podrejenega vselej skoraj toliko kakor ukaz. Zato je očitno, da se velika množica državnih uradnikov in namestencev udati gre voliti vladno listo, da si je morda sicer opozicionalec; precej pa se jih je odločilo, da sploh ne grejo na volišče. Našlo pa se je seveda tudi nekaj pogumnih, ki so šli voliti opozicijo kljub vsem grožnjam.

Med slovenskim državnim uradništvom, ki ga je pač največ v Ljubljani, je takih pogumnešev prav za prav malo. Če se je v Ljubljani udeležilo volitev 17.050 volilcev in je od tega glasovalo 13.176 volilcev za vladno listo (kandidat dr. Korošec), potem je gotovo, da je med temi glasovali več tisoč uradnikov, ki jih ni jemati vseh za odločne. A kako naj se ravna nižji državni uradnik, ko se je zgodilo v Ljubljani to, da so šli voliti dr. Korošca celo taki visoki državni uradniki, ki si jim ne more sploh nič hudega zgoditi in so prepričani opozicionalec — pa niso imeli niti toliko poguma, da bi vsaj doma ostali. Med temi je nekaj univerzitetnih profesorjev, cvet slovenskega svobodoumnega izobraženstva — ki so za nedeljski dan pozabili svoje nazore in šli voliti proti svojemu prepričanju. Radijska postaja, ki je bila na dan volitev ves dan na razpolago vladi za agitacijo in objavljane prvih volilnih rezultatov, je vsak glas takega močakarja takoj razglasila širnemu svetu: "Pravkar je oddal svoj glas za vladno znani naš učenjak, univerzitetni profesor gospod doktor Ta-pa-ta... kar najbolje dokazuje, kakšno zaupanje si je pridobil dr. Korošec s svojim delom..." In tako je šlo ves dan. Kje naj potem jemlje zglede in črpa moč nižji uradnik, ki edini lahko občuti hude posledice?

Zaradi javnih volitev in zaradi pritiska torej ne gre po uradni listi, ki so jih dobili soditi o pravih razpoloženju volilcev. Priti bo moral nov zakon o volitvah, ki bi predpisal tajno glasovanje in dovolil svobodno agitacijo in prepovedoval vsak pritisk — potem bo šele mogoče verjeti volilnim številkam. Kdaj bomo pričakali tega, je seveda vprašanje.

Nedeljske volitve so potekle v Sloveniji precej mirno, a ob živahnem zanimanju. V Ljubljani je proti večeru prišlo do demonstracij in manifestacij, pri čemer so policisti nastopili proti velikim skupnim demonstrantom, ki se je zbrala pred Kuzino, ter pri tem težko poškodovali neko žensko, ki se je slučajno znašla med

manifestanti; policijski konj jo je udaril s kopitom tako močno v glavo, da ji je oko izteklo in so jo težko ranjeno odpeljali v bolnišnico. Tega dogodka listi niso zabeležili.

V Srbiji pa je prišlo na nekaterih voliščih do hudih izgredov, pri katerih je bilo nekaj mrtvih. V več mestih so morali zaradi izgredov volitve prekiniti in bodo prihodnje nedelje. S Hrvaške so prihajale vesti o veliki Mačkovi zmagi in o velikem številu glasov, ki jih je dobila opozicijska lista v Srbiji. To je izzvalo tudi med ljubljanskimi opozicionarci veliko navdušenje. O Beogradu so trdili z vsem prepričanjem v verodostojnost obvestil, da je zmagala tam opozicija.

Doslej glavni volilni odbor še ni izdal svojih točnih števil, notranje ministrstvo pa je razglasilo, da je vladna lista dobila 636.519 glasov, Mačkova lista pa 1.336.823 glasov. Od vseh volilcev, ki so se volitev udeležili, je dobila vladna 58,9%, Mačkova lista 40,21% in Ljotićeva 0,89%. Zelo velika pa je bila abstinenca.

V Sloveniji je vladna lista dobila 170.252 glasov, Mačkova lista pa 45.123 glasov. V Sloveniji dobi torej vladna vse poslance.

To so številke, kakor jih navaja notranje ministrstvo. Mačkova lista je zmagala v dveh banovinah: v savski je dobila 629.712 glasov, vladna pa samo 111.483 glasov, v primorski (Dalmacija) pa je dobila Mačkova lista 159.428 glasov, vladna pa samo 42.781 glasov!

Iz vrst opozicije, zlasti iz Zagreba, pa se širijo vztrajno vesti, da je zmagala prav za prav opozicija.

Glasovi za Mačkovo listo so od zadnjih volitev meseca maja 1935 precej porasli. Tedaj je zmagal Jevtić z večino okrog 600.000 glasov, pa je čez nekaj tednov njegova vladna padla. Zdaj znaša vladna večina le 299.000 glasov, torej vsekakor tako pičla zmaga, da bo gotovo imela posledice v notranje-političnem življenju Jugoslavije, to tem bolj in tem preje, ker je baje dr. Maček stavil neke zahteve in zelo kratek rok. Potrpimo torej še nekaj dni, da se začne stvari razpletati.

Klerikalni "Slovenec" proglašava seveda vsakega, ki je volil proti klerikalnim kandidatom opozicijo, za protislovenskega, protinarodnega človeka. Takoj po volitvah, dne 13. decembra, grozi z razprto tiskanimi stavki vsem tistim državnim uradnikom, ki so volili opozicijo. Takole grozi: "Mislimo, da je sedaj čas, da se slehernemu iz te generacije izdane, ki je bila na dan volitev ves dan na razpolago vladi za agitacijo in objavljane prvih volilnih rezultatov, je vsak glas takega močakarja takoj razglasila širnemu svetu: "Pravkar je oddal svoj glas za vladno znani naš učenjak, univerzitetni profesor gospod doktor Ta-pa-ta... kar najbolje dokazuje, kakšno zaupanje si je pridobil dr. Korošec s svojim delom..." In tako je šlo ves dan. Kje naj potem jemlje zglede in črpa moč nižji uradnik, ki edini lahko občuti hude posledice?"

Zaradi javnih volitev in zaradi pritiska torej ne gre po uradni listi, ki so jih dobili soditi o pravih razpoloženju volilcev. Priti bo moral nov zakon o volitvah, ki bi predpisal tajno glasovanje in dovolil svobodno agitacijo in prepovedoval vsak pritisk — potem bo šele mogoče verjeti volilnim številkam. Kdaj bomo pričakali tega, je seveda vprašanje.

Nedeljske volitve so potekle v Sloveniji precej mirno, a ob živahnem zanimanju. V Ljubljani je proti večeru prišlo do demonstracij in manifestacij, pri čemer so policisti nastopili proti velikim skupnim demonstrantom, ki se je zbrala pred Kuzino, ter pri tem težko poškodovali neko žensko, ki se je slučajno znašla med

To so pač dovolj jasne grožnje vsem državnim namestencem, ki niso volili vladne oz. v Sloveniji klerikalne liste. Ukazati hočejo spet paternostre!

A za kakšno huda maščevanja so volilne številke vendarle presibke; sprito 1.336.000 opozicionalec, ki so v nedeljo jasno in javno izpovedali svoje prepričanje, bo pač težko začeti z maščevalnimi upokojitvami in premeščenji. Drugič pa tudi so državni uradniki-opozicionarci tega že vajeni: ko so volitve, je treba pripraviti kovčge. V tem so se že tako stremirali, da jih nobena zapoved ne bo mogla več preprečiti.

Dvakrat dve leti za uboj. — Pred ljubljanskimi sodniki sta stala te dni 24 letni tovarniški delavec Miha Dolinar iz Straišča pri Kranju in 21 letni ključničar Ivan Krt z Gorenje Save, obtožena, da sta v noči na 4. septembra l. l. ubila iz maščevanja železničarja Janeza Jerala v Bešnici. V Bešnici so pred desetimi leti ubili Krtovega brata in umor Jerala so spravljali v zvezo s krvnim maščevanjem, kakor ga goje še ponekod na jugu naše države. Dolinar in Krt sta bila septembra v Bešnici na šeganju, pa sta se nekoliko napila, na poti pa sta srečala Jerala, ki je prišel iz službe. Kmalu nato so našli Jerala močno krvavečega. Preden je prišel zdravnik, je Jerala izdihnil; a nek v prsi je bil absolutno smrten. Orožniki so aretirali Krta in Dolinarja, ki sta priznala, da sta se stepla z Jeralom in Dolinar priznava, da je dvakrat sunil z nožem proti Jeralu. Pravi pa, da ta dva sunka nista bila nevarna in se ne čuti krivega Jeralove smrti. Tudi pravi, da ju je Jerala prvi napadel, kar pa je malo verjetno. Ker priči ni bilo nobenih in dejanskega stanja ni mogoče ugotoviti, so sodniki obsodili Dolinarja in Krta, vsakega na dve leti strogega zapora.

Iz Amerike domov umret. — Na mestnem pokopališču v Skofiji Liki so te dni pokopali gospo Pavlo Bernikovo iz Podpulverce, iz znane Kajbetove domačije. Okoliščine, v katerih jo je zatekla smrt, so tragične in so presunljivo vsakega. Pred osmimi leti se je namreč omožila z mizarjem Bernikom Josipom in leto dni nato je odpotovala z njim v Kanado, Windsor, Ontario. Rodilo se jima je dvoje otrok, od katerih je sin Karel star zdaj 5 let, sin Slavko pa 8 let. Gospa Bernikova pa je stalno bolehalo in enkrat je že bila doma, da bi se v domači negi in v domačem kraju pozdravila. Bolezen pa ni popustila in letos je spet prišla domov, da se podvrže zdravljenju. Zdravniki so storiili, kar so mogli, bila je operirana na želcu, toda njene moči so bile pri kraju. Pred nekaj dnevi so jo pripeljali iz bolnišnice domov, kjer je še isti dan umrla. Ravno na dan pogreba je prišlo pismo njenega moža iz Kanade, kako je otrokoma dolgočas in kako težko čakata, da se za božič vrne njuna mamica. A ravno za božič bo Bernikova družina dobila obvestilo, da je mamico zgubila.

All ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Zimski orkan in drugo. — Unifortova, Pa. — Za božične praznike smo tukaj dobili zimo s snegom in strašno burjo, ki je naredila mnogo škodo. Z več hri je odnesla streho, povzročila mnogo avtinskih nesreč, porušila steno dreve v koreninami. Dosti škodo je napravila tudi farmarjem, ki jim je razdejala senike in abrambe za koruzo. Ponekod jim je vse raznesla, le kaj našega se je ustavilo na ograjah. K sreči ni bilo smrtnih nesreč.

Delovne razmere so tukaj jako slabe. Veliko majn počiva že po eno leto ali dve, nekatere tu

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

sem in tja, namesto da bi vlekli naprej.

Približno take nazore imam tudi jaz glede vprašanja o stari in mladi generaciji. Te nazore sem dobil od opazovanja življenja. Pred desetimi leti se je tukaj ustanovilo mladinsko društvo, ki pa ni moglo eksistirati. Nekateri so se vrnili nazaj k "starokopitnemu", nekateri pa so menda sploh vse pustili. Jaz mislim, da je tako prav, to je, da smo čim bolj skupaj, mladi in stari. Tako bo tudi jednota napredovala. Starejši bomo šli pogoste, za nami bodo prišli drugi in za temi bo zopet druga mladina — generacija za generacijo. Tako bo kot je sedaj; starejši bodo morali vedno mladino podpirati. Če je ne bodo, ne bo nič iz nje, vsaj tako izgleda danes. Drugače tudi ne more biti, pa naj bo Peter ali Pavel. Vsekaj to sam presodi.

Glede Junktova ne bom odgovarjal ali ga zagovarjal, ker je on sam zmožen. Rečem le toliko, da jaz nisem padel na kolena še pred nobenim uradnikom oziroma članom in ga prosil, naj sprejme neko mesto. Rečem pa, da je tudi Junko trtovala še veliko svojega časa za naše društvo in tudi branil načela SNPJ. Kar se tiče onih, ki nečejo biti Slovenci, marveč "Nemci" ali "Austrianci", to se mene ne tiče. Odredil sem štiri otroke, zdaj že vsi odrasli, ki znajo vsi še prilično dobro slovensko. Če bodo znali vsi otroci slovenskih staršev toliko, pa bo dobro.

Martin Hudale, 300.

Presenečenje in zahvala

West Newton, Pa. — Delavcu ni poslano z rožicami in današnji družbi? Njegova pot je trnjeva in razočaranje ga spremlja od mladosti. Svoj položaj si moremo izboljšati le z organizacijo. Vendar pa človek doživi kakšno uro veselja ali celo presenečenje v družbi prijateljev. To sta doživela tudi midva, s soprogo dne 17. decembra, ko, so nama prijatelji privedli presenečenje k najini 30-letnici zakonskega življenja.

Omenjeni dan se mi je ponudil sven, če hočem iti na farme, da si ogledava debele prašiče. Ker sem imel tak namen, sva se podala na pot z njegovo "lizo" in se proti večeru vrnili. Med potjo sva se ustavila v neki gostilni in popila par čaš jecmenoveca. Potem mi pravi svak, da ima tisti večer angleško poslušajoče društvo 739 v naši dvorani plesno zabavo in me vpraša, če bi tudi midva s soprogo ne hoteli tja.

Ko pridemo v dvorano, zagledam par članov pri mizi, ki sta prodajala vstupnice. Ko prideva do vrat dvorane, vidiva same znane obraze, ki nas obkolijo in čestitajo k najini 30-letnici in pravijo, da je to najina proslava. Dragi sorodniki, prijatelji in prijateljice! To je bil eden najlepših dogodkov v našem življenju. Hranila ga bova kot bliser. Prav lepa hvala vsem skupaj za darila in poset, posebno pa tistim, ki so se trudili in pripravili gostom jedne in pijače; prav tako hvala tudi pevskemu društvu, ki je zapelo nekaj krasnih pesmi. Ne smem pozabiti tudi govornika, ki naju je poročil in nama dal debele prstane na roko. S tem ste pokazali, da tudi delavcu cveto rožice v obliki iskrenih prijateljev in prijateljic. Pokazali ste, kako ste čistili najini 30-letni jubilej.

Anton in Anna Vitfogoj.

Zimski orkan in drugo

Unifortova, Pa. — Za božične praznike smo tukaj dobili zimo s snegom in strašno burjo, ki je naredila mnogo škodo. Z več hri je odnesla streho, povzročila mnogo avtinskih nesreč, porušila steno dreve v koreninami. Dosti škodo je napravila tudi farmarjem, ki jim je razdejala senike in abrambe za koruzo. Ponekod jim je vse raznesla, le kaj našega se je ustavilo na ograjah. K sreči ni bilo smrtnih nesreč.

Delovne razmere so tukaj jako slabe. Veliko majn počiva že po eno leto ali dve, nekatere tu

di več — 10 in 15 let. Nekatere majne bodo kmalu tudi izžrpane. Drugi rovi delajo po en dan ali dva na teden na dva štita. Delajo le z nakladalnimi stroji, po sedem mož pri vsakem, ki dnevno nalože po 100 vozov premoga. Tudi tako zvane Frickove majne, ki niso pod rudarsko u-nijo, pač pa imajo kompanijske unije; nameravajo uvesti te stroje. Pravijo, da bodo te majne delale, unijeke pa počivale. S to potezo bo H. S. F. Coal kompanija skušala zdrobiti rudarsko unijo.

Tudi religiozno delo počiva. Politiki so takoj po volitvah pokazali narodo, koliko se zanimajo za njegov revni položaj. Pred volitvami so obljubovali nebesa, če bodo izvoljeni, in pekel, če bodo poraženi. V Pennsylvaniji so zmagali republikanci, toda za religiozno politiko so še vedno odgovorni demokratje, predvsem Rooseveltova administracija, ki je takoj po volitvah pričela odslavljanje delavcev. V decembru je bilo nad pol milijona religiozno delavcev vrženih na cesto, kakor se glase poročila. Tako se igrajo kapitalistične stranke z ubogim delavstvom.

Prosveto rad čitam. Zadije čase sem opazil več kritik, češ da so nekateri dopisi predolgi in da mladijo prazno slamo. Bratje in sestre, ne bodimo drug proti drugemu. Podpirajmo naš list Prosveto, ki je poduveljiv za vsakega Uredništvo dopušča vsakega naročnika, da lahko piše tudi v življenju tonu. Prosim napredne člane in članice, da se ne strašijo kritik. Tudi Barbič iz metropole in Zidanšek naj pišeta. Tudi jaz rad čitam njune dopise. Vsem čitateljem sezonska voščila, Prosveti mnogo naročnikov, SNPJ pa novih članov.

Pete Senkovich, 148.

S pota

V mrzli Minnesoti, kjer to pišem, je še štiri dni leta 1938. Po koledarju se je šele pred nekaj dnevi pričela zima — 22. dec. Zjutraj na božični dan je izgledalo, da bo lep dan — bilo je solnčno in avetlo — toda okrog polne se je vreme pričelo kujati, kot bi rekel. Solnce so zastrmili oblaki in od nekdaj se je privlekla kalifornijska zimska megla. Na 26. dec. je pričela pihati huda burja, podobna kraški. Pihala je tako močno, da so se šele zidane hiše tresle, in nosila sneg na velike kupe. Pravo zimsko vreme. Naslednji dan je vse potihnilo in ljubko solnce se je zopet pokazalo. Dan pa je bil mrzel, od 16 do 20 stopinj pod ničlo. Zimi privlačenim Minnesotčanom tak mrzav seveda ni nič; takemu vremenu navadno pravijo, da imajo svez zrak.

Med Duluthom in Iron Rangem je več avtov obtičalo v zametih, ali pa so zvrnjeni v jarkih. No, kaj takega ni tukaj v zimskem času nič izrednega in smo temu navajeni. Pravi mrzav smatramo le tedaj, ko je 30 do 40 stopinj pod ničlo.

V bolnišnici St. Mary's v Duluthu je pred par tedni srečno prestal operacijo Frank Sever iz New Dulutha, član SNPJ. Bil je operiran že četrtič. Ravno tam se z uspehom zdravi rojak Sever iz Elyja, tudi član SNPJ. Več slovenskih bolnikov pa je zapustilo bolnišnico. Obiskovalcev je večkrat mnogo. Priporočajo, da željno čakajo onih dni, ko bodo po železnem okrožju predvajane filmske slike SNPJ.

Matija Pogorelec.

Ob delo in zahvala

Hermine, Pa. — Te vrstice se nanašajo na prijatelje in rojake v South Viewu, Pa., kjer sem s pomočjo mojega sorodnika dobil delo v bližini Westlanda pri Pittsburgh Coal Co. Naredil sem pa le 24 šhtov, nakar sem bil s 500 drugimi rudarji odpučen.

Ne morem pozabiti tamkajšnjih rojakov, ki so mi šli na roko za časa mojega bivanja v South Viewu. Lepo se zahvaljujem bratu za stanovanje in gostoljubno postrežbo, nadalje družinam Prusti za rožnjo, Perencev, Kentičevim, Urbanikovim, Jurčevim, Zabkarjevim in vsem drugim prijateljem. Vsem skupaj sezonske pozdrave, kakor tudi glavnemu uradu in članstvu jednote.

Frank Vozel, 87.

Zakaj nam je toplo, zakaj nas mrazi?

Mrzlotne točke na človeški koži

Ljudje toplote in mraza ne občutijo enako. Nekateri si oblečejo zimski plašč nekoliko tednov prej nego drugi, nekateri se vržejo v pomladno obleko dosti prej nego njih vrstniki.

Za to razliko se skriva, kakor za mnogimi drugimi vsakdanjimi, zelo zanimiv problem, pri katerem je bilo treba rešiti pred vsem vprašanje, a čim ljudje prav za prav občutimo mrz ali toploto.

Se ni dolgo tega, kar je mogla znanost na to vprašanje jasno odgovoriti. Odkrila je namreč polno toplotnih in mrzlotnih točk na človeški koži, to je točk, ki odgovarjajo bodisi na toploto, bodisi na mrzav z določeno reakcijo živcev. Pri tem so ugotovili, da je na vsej površini kože kakšnih 250.000 mrzlotnih in 30.000 toplotnih točk.

To veliko razliko v številu toplotnih in mrzlotnih točk pojasnjujejo a tem, da potrebuje človeško telo za svoje ugodje stalne notranje toplote, pa naj živi kot Eskim na mrazu Greenlandiji ali kot zamorec v vroči Afriki. Človek mora imeti navzlic zunanji temperaturi, ki niha povprečno med 40 stopinjami pod ničlo in 40 stopinjami nad ničlo, svojo stalno telesno temperaturo 36,5 stopinje.

Za zaščito proti premrženosti z vsemi njenimi neugodnimi posledicami ima dosti večje število straš, ki mu javijo hladno nevarnost, nego proti prekomerni toploti. To pa iz tega razloga, ker je njegov boj proti mrazu le obrambni boj, v katerem se z umetnimi nabirali toplote, n. pr. suknjo, zapira proti sovražniku, med tem ko je njegov boj proti prekomerni toploti izraziti napadalni boj.

Toplotne točke pripravljajo kožne žile do tega, da se širijo in ustvarjajo izpadna vrata za izločevanje potu. To izločevanje se poveča, čim več tekočine sprejme žilni človek vase. V vročih panovih more človek z vsakdanjo porabo 14 litrov vode odstraniti več nego 90 odstotkov toplote, ki se tvori v njem.

Obramba proti mrazu pa se more izvršiti razen z obleko in sobno toploto samo še z gibanjem. Zato stopamo pozimi po mrzlem peronu hitro sem in tja in tako dolgo, da se vlak prikaže. Zato pa se telo tudi samodejno trese, čim so njegove mrzlotne točke opazile nevarnost.

Najprvo se koža oziroma njeno žilje po svari s strani mrzlotnih točk stisne. Posledica je to, kar imenujemo "kurja polt". S tem, da se žile stisnejo in skrečijo, nastane namreč pritisk na

žile lojnice, ki so v kožnem tkivu pod dlakami in dlaci. Pri tem nastanejo v zvezi z delovanjem mišic dlak majhne izbokline na naši koži. In za ta okop se potem skriva nosilka naše telesne toplote, kri...

Tu tiči tudi skrivnost in odgovor na vprašanje, zakaj mora gospod A. svoj zimski plašč obleči dosti prej nego gospod B. Ni namreč potrebno, da bi imel gospod A. več mrzlotnih točk nego B. in da bi tako reagiral prej na mrzav. Gospod A. ima marveč svoje obrambne pripomočke zoper mrzav slabše pripravljene nego B. in prav tako tudi orožje za napad proti toploti. Njegova koža je n. pr. v svojih funkcijah omejena zavoljo zamaščenosti in njegov krvni obtok je slabši zavoljo nezadostnega gibanja. Zato stoče poleti prav tako zavoljo "strašne vročine", kakor pozimi zavoljo "strašnega mraza".

Sposobnost naše kože, da se v mrazu stisne pa ima za posledico še drug zanimiv pojav. Kakor znano, ne dobivamo kurje polti samo tedaj, kadar nam je mrzav, temveč nas "oblije mrzla zona" tudi tedaj, če se hudo prestrašimo. Pri tem se nam pogostoma celo "zjeziho lasje".

Ti dogodki, ki smo jih spoznali kot obrambne pripomočke zoper mrzav, se odvijajo v tem primeru narobe. Strah nam zmoti najprvo krvni otok, "kri nam zastane v mišah", to se pravi: skriva se za zunanje žilje kože, ki se avtomatično stisne (človek postane bled). S tem nastane spet pritisk na lojnice pod dlakami in lasmi. Tedaj pričnejo delovati lasne mišice, da se lasje postavijo pokonci, in na zadnje reagirajo tudi naše mrzlotne točke na dogodke, ki prihajajo od znotraj. Posledica je, da nas hladno spreleti, da se pričenemo trepeti in da sklopčamo z zobmi, vso to ne zavoljo mrazu, temveč zavoljo strahu.

Delavski odbor zmagal pred sodiščem

Washington, D. C., 4. jan. — Federalni delavski odbor je zmagal v pravdi proti Ford Motor Co., ko je vrhovno sodišče vzdržalo odlok okrožnega pristavnega sodišča, da odbor lahko umakne tožbo proti kompaniji z namenom, da se izogne sodnijski proceduri in popravi svoj rekord. Kompanija je hotela prisiliti odbor, da vodi tožbo na podlagi podanege rekorda. Mnenje vrhovnega sodišča je podal Charles Evans Hughes, načelnik sodišča. Delavski odbor bo zdaj odredil novo proceduro proti Fordovi kompaniji v smislu razsodbe.

NA PRODAJ

Gostilniški prostori v Slov. narod. domu v La Salle, Ill. Podrobnosti se dobe pri lastnici:

MRS. ANNA DULAK

1939 First st., La Salle, Ill. — (Adv.)

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prijete eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani že plačajo pri auzumetu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vrzaka, reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Za Druž. države in Kanado \$6.00	Za Ciero in Chicago je \$7.50
1 tednik in..... 4.50	1 tednik in..... 6.30
2 tednika in..... 5.50	2 tednika in..... 5.10
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in..... 3.90
4 tednike in..... 1.90	4 tednike in..... 2.70
5 tednikov in..... 1.50	5 tednikov in..... 1.50
Za Evropo je..... \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in ne zahteva sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročen na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo snižati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošljim naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime..... Čl. druživa št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga prišlijte k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2)..... Čl. druživa št.....

3)..... Čl. druživa št.....

4)..... Čl. druživa št.....

5)..... Čl. druživa št.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

Španski otroci na enem izmed številnih igrišč, katere je vladna ustanova za sirote vojnih veterancev.

SIGRID UNDET:

JENNY

ROMAN

Poslovenil Fran Albrecht

In dejal je: "Gospodična Winge je gotovo mlada dama, ki je kar prešinjena od svoje samoniklosti?" "Res, bogami, ona ima karakter. Pomislite — že od zmerom je hotela slikati. Pa je morala postati učiteljica. Oh, kako je delala! No, to se ji zdaj ne pozna. Tako močna je, da se zmerom takoj spet vzpne. Ko pa sem jo prvič srečala na slikarski šoli, je bilo na nji nekaj tako trdega in zakrknjenega — sama ne vem — vsa kakor v oklepu, je rekel Gunnar. Bila je grozno sama zase. Jaz je sploh dobro spoznala nisem, dokler ni prišla sem dol. Mati ji je že drugo pot vdova — zdaj se imenuje Berner — razen tega ima še troje polbratov in sestra. Pomislite, imeli so dve majhni sobi, Jenny pa je spala v majeni dekliški izbi, delala, se učila in po strani izobraževala ter pomagala materi z denarjem pa tudi doma; služkinje niso imeli. Tudi prijateljev in znancev ni imela. Če se ji pripeti kaj hudega, se takorekoč kar zaklene vase in ne toži — če pa jo doleti sreča, je, kakor bi odpirala roke vsem, ki iščejo opore pri nji."

Franciški so se razžarela lica. S polnim pogledom je uprla vanj svoje velike oči: "Jaz, glejte, nisem poznala nobenih zaprek, razen tistih, ki sem si jih sama stavila na pot. Malo histerična sem in potem se prepuščam svojim muham, da me zanašajo. Ampak Jenny se z menoj pogovori o tem — ona pravi, da smo vsemu zlu, ki nas doleti v življenju in se ne da popraviti, sami krivi. In če nima človek več dovolj svoje volje v oblasti, da bi krotil svoja razpoloženja in početja, pravi — če ni več gospodar nad samim seboj, potem je najbolje, da se ustrelji, pravi Jenny."

Helge je smehljaje se pogledal k nji dol: "pravi Jenny" in "je rekel Gunnar" in "imela sem prijatelja, ki je navadno dejal." Kako mlada in zaupna je bila. "Ze," je dejal. "Toda za gospodično Winge velja to nemara drugi zakon kot za vas. Mar si tega ne morete predstavljati — tako različni kot sta vidve — saj še beseda življenje dvema človekoma ne pomeni istega."

"Ne," je rekla tiho. "A jaz imam Jenny tako rada. Jaz jo tako silno potrebujem."

Prišla sta do mostu. Franciška se je naslonila preko ograje. Višje zgoraj ob reki je stala ob vznožju rjavkastozelenega holmea tovarna, katere visoki sloki dimnik se je trepetaje zrcalili v nemirni rumenkasti vodi. Daleč tam za valovito ravnino pa so se dvigali grebeni Sabinskih gor, filnatosi in goli s sinjastimi zlijavkami in zasneženimi skalami.

"To je Jenny slikala — a v žarkordecem večernem soncu. Tovarna in dimnik obita z rdečo lučjo. In razpoloženje, ki vlada po tako vročem dnevu, ko ni moči videti skal od sopare, kvečjemu rahel snežen avit visoko gori v težki, kovinski sinjini. In sraven oblaki, veliki oblaki vrh snega. Lepa slika — prosila bom Jenny, naj vam jo pokaže."

"Se ne bi dalo dobiti tu malo vina?" je vprašal.

"Mrz bo kmalu, a nekoliko lahko še posediva."

Krenila je po poti preko okroglega trga za mostom. Imed vseh osterj je izbrala majhen vrt. Za nekakšnim skednjem z mizami in pletenimi stoli je stala klop pod golimi bresti. Pred vrtom se je razprostiral zelen travnik — za njim pa se je na drugi strani reke dvigal grič in se temno odražal proti bledemu oblaknemu nebu.

Franciška je utrgala vejico iz brezgovega grmljca v meji. Imela je majhne zelene, sveže brstičke, ki so na svojih koncih počrneli od mraza.

"Lejte, tako stojte in poganjajo in prezebajo vso zimo. Ko pa pride pomlad, jim zima vendar ne mogla prizadeti škoda."

Ko je odločila vejico, jo je vzel on. In obdržal jo je ves čas v roki.

Naročila sta si belega vina. Franciška ga je mešala z vodo in je samo srkala. Nato se je proseče nasmehnila:

"Ali mi hočete dati cigareto?"

"Z veseljem — če lahko prenesete."

"Ah, saj zdaj skoraj ne kadim več. Zaradi mene je tudi Jenny skoraj čisto opustila kajenje. A nocoj, mislim, se bo že odikodovala. Nocoj sta z Gunnarjem skupaj."

Vžigalčin avit je obsijal Franciškin smehljaj.

"Vžigalčin avit je obsijal Franciškin smehljaj."

"Vžigalčin avit je obsijal Franciškin smehljaj."

"Vžigalčin avit je obsijal Franciškin smehljaj."

"Vžigalčin avit je obsijal Franciškin smehljaj."

"Vžigalčin avit je obsijal Franciškin smehljaj."

"Vžigalčin avit je obsijal Franciškin smehljaj."

"Vžigalčin avit je obsijal Franciškin smehljaj."

"Vžigalčin avit je obsijal Franciškin smehljaj."

Prostor pri oknu

V restavracijo je stopil gospod visoke postave, ki bi mu človek na oko prisodil kakšnih petdeset let. Raztreseno je pogledal okoli sebe in ves čas je lahko na prvi pogled presodil, da je to možakar, ki se bavi z abstraktnimi stvarmi. Bil je namreč zelo površno oblečen in ni dal očividno nič na svojo zunanost. Ne da bi postajal, se je doleče napotil v najtemnejši kot restavracije ter se ustavil pri mizi z napisom "Rezervirano." Odrlinil je tablo v stran, sedel na stol in udobno iztegnil noge pod mizo. Priskočil je natakarni in vljudno vprašal: "Ali imam g. profesorju primesti kosilo?" "Prinesite," je dejal gost. "Kakor večeraj?" "Kakor večeraj."

S tem je bil pomenek pri kraju. Samo ob sebi je bilo razumljivo, da je profesor naročil takšno kosilo kakor prejšnji dan, kakor, predvčeraj in kakor pred štirimi tedni. Šest mesecev zaporedoma je namreč jedel popolnoma enak obed. Vsakega pol leta je naročil jedilni list, ki ga je z veliko natančnostjo preštiral. S pomočjo tega jedilne

"A ne smete povedati Jenny, da sem kadila — čujete?"

"Ne, ne." Zasmehal se je.

"Da." Zamisljeno je puhnila oblak dima predse. "Tako rada bi, da bi se Jenny in Gunnar vzel. Pa se bojim, da se ne bosta — zmerom sta si bila tako dobra prijatelja. Potem se ni mogoče tako lahko zaljubiti, ali ne? Ne v človeka, ki ga že od prej tako dobro poznate. V bistvu sta si tudi oba močno podobna. Pravijo pa, da se privlačijo samo nasprotja. Zdi se mi, da je na ta način kaj nespametno urejeno — a bo že tako. Bilo bi veliko bolje, če bi ljubili koga, s katerim se čutimo po duši sorodne. Potem bi ne bilo trpljenja in nadlog, ki so v ljubezni. Se ne zdi tudi vam tako?"

Pomislite, Gunnar je sin siromašnih kočarjev iz Smaalene. Prišel pa je v Kristijanijo — njegova teta iz Gruenerloekkena ga je vzela k sebi, ker jim je doma tako trda predla. Bilo mu je tedaj šele devet let, pa je moral že raznašati perilo, teta je imela namreč likalnice, nato pa so ga dali učiti rokodelstva. Vsega, kar ve in zna, se je sam naučil. Brez prestanka se mora učiti, vse ga zanima v taki meri, da mora do dna prodreti v to. Jenny pravi, da bo pri tem pozabil slikanje — zdaj se je že tako temeljito priučil italijanščine, da lahko čita vse knjige, tudi verzje.

Jenny pa je prav tako. Strašno veliko se je učila, samo, ker jo je zanimalo. Jaz pa se iz knjig nikoli ne morem ničesar naučiti — mene prične boleti glava od branja. A Jenny in Gunnar mi pripovedujeta. To pa si potlej zapomnim. Vi tudi gotovo grozno veliko veste — ali mi ne bi malo pripovedovali o svojem učenju? Najlepše, kar poznate, je to, če mi kdo pripoveduje. To si dobro zapomnim.

Gunnar me je naučil tudi slikati. Že kot otrok sem zmerom risala — zdelo se mi je tako lahko. Nato pa sem se nekoč pred tremi leti srečala z njim v gorah — bila sem tam gori in delala. Malo sem ga poznala že od prej. Bila sem tam in slikala podobne — grozno pravilne, a brez sledu umetnosti. To sem sama čisto dobro vedela, a nisem vedela za vzrok. Hotela sem spraviti v svoje slike nekaj, a sama nisem prav vedela, kaj bi bilo to, in nisem imela niti pojma, kako bi se lotila tega.

Nato pa sem govorila z njim. Pokazala mu svoje slike. On je znal še veliko manj kakor jaz — se pravi, tehnično. Saj je tudi samo leto dni starejši od mene. Cesar pa se je naučil, je znal uporabljati. No, tako sem naslikala dvoje, podob poletne noči. Tisti čudoviti clair-obscur — vse barve leže tako globoko, a so vendar tako bleščeče krepke. Seveda sta bili sliki zanič. Nekaj pa je bilo v njih takega, kar sem hotela imeti — videla sem lahko, da sem sliki napravila jaz, ne pa kakšno drugo mlado dekle, ki se je trohico naučilo. — Razumete?

Tod zunaj sem našla neki motiv — druga pot v mesto. O priliki pojdeva tja dol. To je pot med dvema vrtnima obzidjema — čisto ozka stena. Tam stojita nekje dva portala v baročnem slogu z železnimi rešetkami. Na vsaki strani stoji po ena cipresa. Napravila sem nekaj perorisb in jih prevlekla s tušem. Nad cipresama pa trepeče težak, globokosinji oblak, sijaj zelenega osračja in leketajoča se zvezda — mestne strehe in kupole daleč tam notri pa so samo narahlo označene. To bi moralo imeti nekaj patos, veste —

Ze se je jelo močno mračiti. Njen obraz je bledo sijal izpod klobuka.

"Kaj neda — ali se vam ne zdi — da bi morala spet ozdraveti — da bi delala."

"Da," je šepnil on. "Oh, gotovo — vi mila."

Čul je, kako težko je dihal. Za hipec je bilo vse tiho. Nato je dejal on s pridruženim glasom:

"Koliko veselja imate nad svojimi prijatelji, gospodična Jahrmannova."

"Res. — In rada bi, da bi bili vsi ljudje moji prijatelji. Tako dobra bi bila rada z vsemi, veste." Čisto tiho je rekla to in globoko dahnila.

Helge Gram se je nenadoma sklonil k nji in poljubil njeno roko, ki je bila in drobna ležala pred njim na mizi.

"Hvala vam," je tiho šepnila Franciška.

Nekaj trenutkov sta oba molčala.

"Iti morava, prijatelj, tako mrz prihaja..."

(Dolgo prihodnja.)

(Dolgo prihodnja.)

(Dolgo prihodnja.)

(Dolgo prihodnja.)

(Dolgo prihodnja.)

(Dolgo prihodnja.)

(Dolgo prihodnja.)

(Dolgo prihodnja.)

(Dolgo prihodnja.)

(Dolgo prihodnja.)

(Dolgo prihodnja.)

Ko je natakarni postregel gostu, — je profesor opomnil:

"Od jutri naprej ne pozabite, da bom sedel zopet v kotu!"

"Hvala za opozorilo, g. profesor. Vem, da je jutri prvi in da boste izmenjali prostor kakor vsakega pol leta."

Nadaljnje tri mesece od tega dne je profesor obedoval v kotu restavracije. Njegova miza je stala poleg telefonske celice, kjer je celo podnevi gorela električna svetilka.

V tridesetih letih, odkar je zahajal v ta lokal, je profesor šestkrat spremenil menu, ki si ga je vsakega pol leta sestavil deloma iz fantastičnih jedi. In vsak menu je ponovil istotoliko krat v temnem kotu kakor na svetlem prostoru. Restavrat je bil zaradi tega prepričan, da profesor ne zahaja k njemu toliko zaradi obeda, kakor zaradi nekega eksperimenta.

Danes je našel restavrat svojega gosta v posebno dobrem razpoloženju. Profesor si je zadovoljno mel roke, se blaženo smehljaj in je dajal od sebe čudne glasove podobne žvižganju. Zato se je restavrat, majhen možiček čokate postave, približal gostu z vprašanjem:

"Nu, ali ste bili zadovoljni s kosilom, g. profesor?"

"Zadovoljen, hvala za vprašanje," je odvrnil vprašanec. "Ampak moram vam nekaj povedati: ne bom več dolgo zahajal v vaš lokal."

"Kako? Zapustiti nas nameravate potem, ko vam je stregel moj ded, moj oče, in sem vas od njega prevzel jaz? Kaj pa je vzrok vašemu nezadovoljstvu? Če se da, bomo popravili!"

"Dragi gospod, jaz nimam vzroka za nobeno pritožbo zaradi postrežbe," je dejal profesor. "Nasprotno, zelo sem zadovoljen z vašo restavracijo v vsakem pogledu. In zdaj — ali vam smem povedati? Veste, dosegel sem to, kar sem želel in hotel doseči. V treh mesecih bo izvedelo vse človeštvo za odkritje, ki je zankrat še moja tajna. Vaša restavracija bo postala svetovna znamenitost!"

Restavrat je široko odprl usta.

"Oprostite, g. profesor," je rekel, "pripovedujete mi nekaj, česar ne razumem popolnoma. Kaj se bo zgodilo z mojim lokalom?"

"Postal bo svetovno slaven!" je dejal profesor. "Nu, sedite, povedal vam bom vse od kraja."

In je začel:

"Pred tridesetimi leti je bilo, ko sem prvič prišel v ta lokal. Bil sem tedaj še čisto mlad dijak. Naročil sem kosilo. Vrnil sem se drugič, tretjič, nešteto krat. Od vsega začetka sem posvečal pozornost neki stvari, ki je vi gotovo niste opazili, zame pa je bila velikega pomena. Tako rekoč znanstven problem. Vidite, to, kar bom odkril človeštvu, se imenuje: žarki za tek! V vašem lokalnem sem odkril te žarke, o katerih imam doma natančne zapiske in bom zdaj na podlagi lastnih izkustev začel pisati učeno knjigo."

Restavrat se je vedno ni razumel.

"Vidite, morda ste opazili, da spremenim vsakega pol leta svoj menu, ki ga uživam tri mesece tukaj v temnem kotičku, tri mesece pa tam na svetlejšem prostoru."

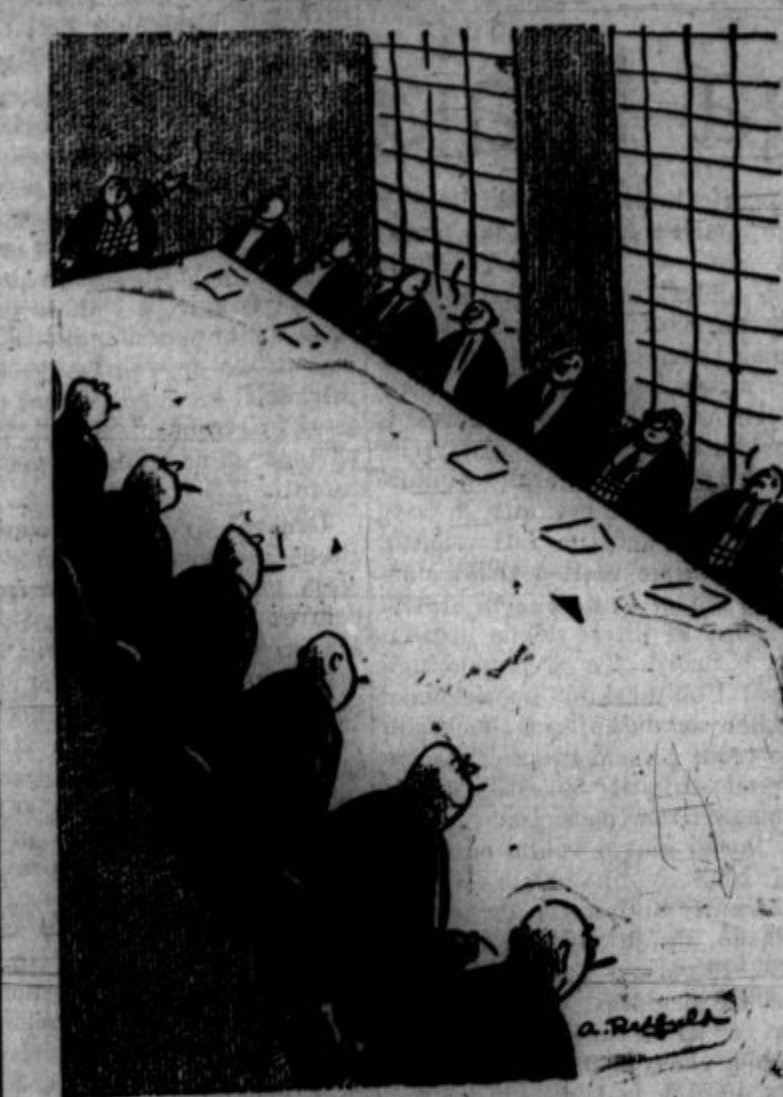
"Seveda sem to opazil," je rekel restavrat.

"Vidite, to ni bilo golo naključje ali učenjajska kaprica. Po natančno zabeleženih podatkih sem prišel namreč do prepričanja, da se tiste tri mesece, ko jem svoje kosilo v svetlobi pri oknu, precej gredim. In kosilo je prav tako sestavljeno kakor obed, ki ga uživam tri mesece tukaj v temnem kotičku."

"Tako, tako..." je pokimal restavrat.

"Veste, kaj dokazuje to? To dokazuje, da obstajajo poleg svetlobnih in toplotnih žarkov še neki drugi žarki, ki prihajajo iz etra ter blagodejno vplivajo na celice človeškega organizma. Te žarke, ki so nevidni človeškemu očem, imenujem jaz žarke, ki pospešujejo dober tek. Ljudje, ki jedo v svetlobi, se pri istih količinah jedi bolje nasitijo in se tudi bolje počutijo in zredijo kakor ljudje, ki použivajo svojo hrano v mraku in temi. Kaj pravite, ali se ni izplačalo trideset let bistrega opazovanja, da

VRHNJA PLAST

"Gospodje, vsi, ki vas ne tlačijo unijska mora, dvignite roke."

Dr. Avg. Reisman:

Iz spominov na avstrijska sodišča

(Nadaljevanje in konec.)

Begunci

V letih 1915 in 1916 sem imel prvič priliko opazovati trpkouso begunce, ki so prihajali v Maribor poleg ranjencev z bojni front. Kot prvi so pribežali po izbruhu vojne med Italijo in Avstrijo naši primorski rojaki iz Trsta in okolice. Vsaj v Maribor pa so prišli samo reveži, največ žensk, ki so se naselile v predmestjih, zlasti v Krčevini. Ko je pritisnila zima, je bila njihova usoda hujša. Bilo jim je videti, da niso vajene naše zime in zato tudi niso imele zimskih oblek. Mariborčani pa so opazili s simpatijami, kako so se znala ta revna in priprosta dekleta z juga s skromnimi sredstvi okusno oblačiti, mnogo prikupneje, kakor meščanke iz mesta v svojih dragocenih oblekah.

Begunke so se pa tudi v tedanjem pomemnem Mariboru kmalu znašle in si pomagale lajšati usodo z delom, večinoma s šivanjem. Nadležni niso bili ti prvi begunci nikomur, vendar sem takrat slišal sovražne psovke o "Čiŕih", kakor so mariborski Nemci označevali primorske begunce. Žal se je to v sled vpliva prejšnjih motogcev Maribora preneslo deloma tudi med naše domačine, posebno po prevratu, ko je prišel nov dotok beguncev iz Primorja. Mnogo so bili temu krivi po prevratu tudi oni, ki so skušali presajati v naše kraje južne nasilne politične metode. Odkar je to ponehalo, tudi ni več slišati zmerjanja s "Čiŕi". Narod se je spoznaval sam med seboj, ko so prenehali z zastrupljanjem tuji elementi.

Težja je bila usoda daljnjih transportov beguncev iz Primorja, katere so peljali preko naše meje in jih namestili v taborišča. Sem prišel do tega zaključka? Trideset let — zame je bila to doba preizkušnje, ampak tudi doba uspeha, ki ga bom zdaj oznanil vesoljnemu človeštvu!

Restavrat je malce pomislil, potem pa se je oglašil: "Gospod profesor, vse, kar ste mi zdajle povedali, je z vašega vidika prav zanimivo. Zdaj pa dovolite, da vam dam še jaz neko pojasnilo. Pri nas imamo to navado, da prinašamo ljudem, ki jedo na svetlem prostoru pri oknu posebno velike porcije. Zakaj? Po ulici neprestano hodijo ljudje in se ozirajo po restavracijskih mizah. Če vidijo, da so na krožnikih velike porcije, jih to privabi v restavracijo. To reklamo, tako potrebno za naš poklic, sem videl pri svojem očetu in sem jo po njem uspešno posnel. Saj veste, da brez reklame nobeno podjetje ne uspeva..."

boriških Vagni pri Lipnici. Tam je bila deloma tudi prehodna postaja za nekatere naše politične internirance. Dobivali smo žalostna poročila o pomanjkanju, stradanju, nesnažnosti in prezebovanju v tistih barakah.

Danes imamo raztresene primorske begunce po celi severni meji in moremo le obžalovati, da niso v času tiste dobre konjunktore italijanske lire kupili še več nemških posestev ob meji. Žilavo in smoteno gospodarstvo Primorcev vsekakor tudi vzgojno dobro vpliva na mejo.

V dne, ko so prihajali k nam primorski begunci med vojno, so avstrijski časopisi prinašali najostudnejše psovke o drugih slovanskih emigrantih, jugoslovanskih in čeških, ki so zapustili Avstrijo, da bi v inozemstvu a propagando pripravljali osvobodjenje slovanskih narodov iz avstro-ogrškega zatiranja. Slovenski listi so morali prinašati tisto uradno psovanje ravnotako, kakor zlagana poročila o zmagah. Mlajši pa smo že vedeli, kaj delajo naši emigranti v inozemstvu, dobivali smo vesti iz Prage in včasih tudi kak inozemski časopis v roke. Tudi generalštabna poročila o "izboljšanju strateških položajev" smo že znali čitati in jim nismo ničesar verjeli. Večkrat sem si mislil, če bomo le vedeli vsikdar ceniti gostoljubje, ki so ga bili deležni naši emigranti v tujini! Kadar prihajajo begunci, domačini vedno radi pozabljajo: kaj — če bi nje zadela takšna usoda in našli na begu same neprijazne, brezsrčne ljudi, ki bi pred njimi zapirali vrata?

10. Židovska šola na Spodnji Polskavi

Naslednje leto so se začeli pojavljati po mariborskih ulicah novi begunci s severa. Zidi iz Galicije in Bukovine. Usoda teh žrtv vojne me je skoro še bolj ganila. Dotlej sem poznal žide samo iz mesta Prage in moram reči, da mi niso vzbudili prav nikake nevolje ali antipatije. Dostikrat smo slovenski študentje kupovali v znani Celetni ulici v Židovskih trgovinah in nismo slabo kupili. V gledališčih go nastopili odlični umetniki Zidi kot Moissi, Bassermann in drugi, ki so ustvarjali umetnino, da jim je moral podleči vsakdo, ki je imel količjak čuta za lepoto in duševno življenje. Gledališča so bila pred vsakim njihovim nastopom razprodana.

Moje sočustvovanje so vzbujale knjige o zapostavljanju židovskega ljudstva v srednjem veku, ko so jih silili in natrpali v posebne dele mesta "Gheta". Z zanimanjem smo ponovno objaskovali znano staro židovsko popolišče, z vsa mladostno dušo sem črpal lepoto pesmi Zida Henrika Heineja. S prijateljem pravnikom Tonetom K. sem dostikrat hodil po Pragi od trgovine do trgovine Židov, katerim je Tone prodajal židovske čipke in se nikdo ni tožil nad slabim

zasiužkom, dokler ni prišla kurenca.

Toda na mariborskih ulicah sem naenkrat videl povsem drugačne žide: V Pragi so bili premožni in manj premožni trgovci, intelektualci, profesorji, bančniki, pisatelji — a tu naenkrat židovski proletarijat, reveži, ki jih niti predmestni Maribor ni poznal.

Večinoma visoki možje suhih postav, v črnih, tankih, že davno oguljenih suknjah, dolgih črnih las s "pejzi" pri ušesih, barva lic prav koščeno bleda, ko bi ne bilo v tej glavi niti kapljice krvi več. Plaho, kot bi nimate pravice hoditi po ulicah, so švigali mimo ljudi, večinoma po dva in dva. Prihajali so iz Spodnje Polskave, kamor jih pripeljali po vdoru ruske armade menda v poletju 1916. Najprej so bili nameščeni po hišah Spodnje Polskave in Pragerskega, toda naenkrat je med njimi izbruhnil legar. Prvi je obolel njihov obredni klavec, in tako so bili vsi židovski begunci komu macirani. Morali so se preseliti v šolsko poslopje in nato v grajsko Freistein, kjer so postavili za bolnike barako. Umrla so štiri osebe, med njimi kandidat za rabina, ki so jih pokopali v Spodnji Polskavi, a pozneje prepeljali domov v Galicijo.

Ze v začetku novembra 1916 je šolska oblast ustanovila na Spodnji Polskavi tudi židovsko šolo, v kateri je bilo okrog 60 židovskih otrok, ki so obiskovali poduk v 2 razredih, vsak dan popoldne, ob četrtyh in nedeljah ves dan. Poučevali sta dva učitelja, Zidinja Herma Popp in Ukrajinka Lea Cetiner, ki je do mračim učiteljicam zapela tudi svoje otočne rusinske pesmi. Pomladi 1917 so se vsi žide naselili v gradu Freistein, deloma pa so jih poslali v Ribnico in Kranjsko. Šolo so vzdrževali s sredstev štipendije "Barona Hirscha."

Ko sem hodil v tistih časih v Slov. Bistrici na Polskavo, sem tudi tam srečeval te begunce in moram reči, da jih domačini niso sovražili, ampak so se jim prej smilili.

Sele v zadnjih letih sem pri razumeval ta židovski proletarijat, ki ga je na stotisoče v Galiciji Podkarpatski Rusiji, Bukovini in menda čez milijon na Poljskem, ko sem čital življenje te židovskih asketov v povesti češkega pisatelja Ivana Olbrachta. Revščina in skromnost, bistveni znaki teh starostovskih Židov, zaprtih še vedno v svojem srednjeveškem svetu, kjer neomejno gospodari in vlada vsemogočni rabin, duhovni in posvetni njihov vladar.

ANEKDOTE

Škotska

Škot pride v lekarno in zahteva majhno stekleničico.

"Če vzamete prazno, vas ste ne dva pennyja," pravi lekarnar, "če vam pa smem dati kak noter, potem vam je ne bom računel, stekleničico boste dali povrh."

"Dobro," se odreže Škot, "dajte mi noter zamašek!"

Razlika

"Tam prihaja Peteršiljček, ki sem mu dolžan lepo vstopico, meni gospod Mrmolja svojo knji, 'pojdiva na drugo stran'." "Tam gre pa Koren, ki mu ta di nekaj dolguje!" ga opozorjena.

"Saj res — a njemu dolga manj!"

Verjetno

Sodnik: "Kako morete dokazati, da s svojim motornim kolesom niste vozili prehitro?" Obtoženec: "Gospod sodnik, prikoliki je sedela moja žena, peljala sva se k taki."

